

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
_____ І.М. Савицька
« 4 » червня 2022 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри
міжнародних відносин і суспільних наук
протокол № 9 від 3 травня 2022 р.
в.о. завідувача кафедри
_____ В.В. Стрілець

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП
«Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
_____ С.О. Білан

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: Калуга В.Ф., доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри міжнародних відносин і суспільних наук

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни
Основи світової політики

Спеціальність, освітній ступінь, освітня програма		
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітній ступінь	Бакалавр	
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2022/23 н.р.	2022/23 н.р.
Семестр	2	_____
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	8 год.
Лабораторні заняття	_____ год.	_____ год.
Самостійна робота	85 год.	76 год.
Індивідуальні завдання	_____ год.	_____ год.
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента	3 год. 12 год.	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: набуття студентами упорядкованої системи знань та уявлень про глобальні світові процеси, місце і роль ключових гравців в світовій політиці, домінантні інтереси та мотиви суб'єктів світової політики, механізми та засоби здійснення світової політики; формування цілісної картини світу як інтегрованого простору взаємодії державних та корпоративних утворень.

Завдання: сформувати чітке враження про світову політику як систему відносин між державами, групами держав та світовими корпораціями, а також про основні характеристики провідних соціальних, економічних та політичних сил і організацій, які діють на світовій арені; ознайомитися з результатами стратегічних досліджень в сфері міжнародних відносин; вивчити особливості політичної глобалістики, її теоретичні підвалини; дослідити внесок В.І. Вернадського та А. Анштайна у розвиток планетарного мислення; вивчити основні світові обденання і утворення, умови і обставини їх формування та особливості функціонування і взаємодії; дослідити світові процеси, їх джерела, особливості протікання та наслідки; осмислити суть ідеї «політична модернізації»; вивчити ключові фактори формування міжнаціонального політичного, економічного, культурного тощо простору.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має

знати: суть явища світової політики, причини і підстави для здійснення світової політики; основні характеристики суб'єктів світової політики, домінантні мотиви їх активності; засоби та методи здійснення світової політики; механізми контролю за активністю суб'єктів світової політики; міжнародні організації та структури, їх функції і можливості впливу на світові процеси; особливості протікання світових процесів, їх витoki, наявні та ймовірні наслідки; місце і роль людини в світових процесах;

вміти: визначити різні типи зв'язків між основними суб'єктами світового співтовариства; аналізувати основні аспекти світової політики як системи відносин між державами, групами держав та світовими корпораціями; виявляти фактори суперництва та узгодження інтересів, пов'язані з геополітичним положенням і ресурсними потребами її учасників; систематизувати чинники, які впливають на розробку основних принципів зовнішньої політики держави та глобалізаційної політики міжнародних корпорацій; розглядати основи та мотивації суб'єктів міжнародної політики, зокрема держав, пов'язані з їх геополітичним положенням; визначити перспективи розвитку стратегічних векторів зовнішньої політики України.

В цілому студент має усвідомлювати цілісність світового соціально-економічно-політичного простору, взаємообумовленість процесів загальносвітового та локального масштабів; розрізняти поверхневий та глибинний рівні світової політики, декларовані та приховані мотиви активності учасників та суб'єктів світової політики; спиратися на верифіковану інформаційну базу під час формування висновків та завжди апелювати до критичного мислення як основоположного принципу.

Набуття компетентностей:

- інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

- ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
 ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.
 ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
 ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
 ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
 ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
 ЗК13. Здатність бути критичним і самокритичним.

- спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК8. Усвідомлення національних інтересів України на міжнародній арені.

СК10. Здатність аналізувати структуру та динаміку міжнародних суспільних комунікацій, виявляти їх вплив на міжнародну систему, державні та суспільні інститути.

СК11. Здатність аналізувати природу та еволюцію міжнародних організацій, їх місця у системі міжнародних відносин, основних форм та перспектив співпраці України з ними.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	сп		л	п	лаб	інд	сп	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Інформаційна парадигма глобального розвитку														
1. Світова політика як феномен сучасного світу	1	7	2	1			4		1					7
2. Рушійні сили світової політики	2	6		2			4			1				7
3. Феномени людства та політики, їх зв'язок. Людина як політична істота	3	8	2	2			4		1					7
4. Недержавні суб'єкти світової політики	4	7		2			5			1				7
5. Ключові віхи історії світової політики	5	9	2	2			5		1					7
6. Місце і роль країн «Старої» Європи та Європейського Союзу у світових процесах	6	7		2			5			1				7

7. Принципи і підходи до формування та здійснення світової політики	7	9	2	2			5					7
8. США як провідний гравець на сучасній світовій арені	8	7		2			5		1			7
Разом за змістовим модулем 1		60	8	15			37	63	3	4		56
Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти міжнародних інформаційних відносин												
9. Соціальні потрясіння як інструмент світової політики, їх різновиди, причини та джерела	9	7	2	1			4		1			7
10. Провідні світові гравці на теренах Азії, особливості їх політичної активності на міжнародній арені	10	7		2			5		1			7
11. Світова політика у світлі конспірології та нетрадиційного знання	11	9	2	2			5		1			6
12. Російська Федерація на політичній карті світу	12	7		2			5		1			6
13. Людський чинник та/або суб'єктивний фактор у контексті світової політики	13	8	2	2			4		1			6
14. Країни, що (успішно) розвиваються, їх «вага» на світовій арені. Проблеми відсталості країн	14	7		2			5		1			6
15. Політичні рішення, особливості та процедури їх прийняття	15	8	1	2			5					6
16. Роль і місце України у світовій політиці		7		2			5		1			6
Разом за змістовим модулем 2		60	7	15			38	57	3	4		50
Усього годин		120	15	30			75	120	6	8		106
Курсовий проект (робота) з												

(якщо є в робочому навчальному плані)													
Усього годин		120	15	30			75	120	6	8			106

3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1	Світова політика як феномен сучасного світу	1
2	Рушійні сили світової політики	1
3	Феномени людства та політики, їх зв'язок. Людина як політична істота	1
4	Недержавні суб'єкти світової політики	1
5	Ключові віхи історії світової політики	1
6	Місце і роль країн «Старої» Європи та Європейського Союзу у світових процесах	1
7	Принципи і підходи до формування та здійснення світової політики	1
8	США як провідний гравець на сучасній світовій арені	1
9	Соціальні потрясіння як інструмент світової політики, їх різновиди, причини та джерела	1
10	Провідні світові гравці на теренах Азії, особливості їх політичної активності на міжнародній арені	1
11	Світова політика у світлі конспірології та нетрадиційного знання	1
12	Російська Федерація на політичній карті світу	1
13	Людський чинник та/або суб'єктивний фактор у контексті світової політики	1
14	Країни, що (успішно) розвиваються, їх «вага» на світовій арені. Проблеми відсталості країн	1
15	Політичні рішення, особливості та процедури їх прийняття	1
16	Роль і місце України у світовій політиці	1

4. Методи навчання

При вивченні курсу «Основи світової політики» застосовуються 3 групи методів навчання:

- методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

Перша група охоплює вербальні методи передачі і сприймання навчальної інформації (розповідь, лекція); наочні (ілюстрація, презентація); практичні (вправи, групові та індивідуальні завдання). В межах самостійної роботи – робота з книгами, робота з методичними матеріалами, робота з Інтернет-джерелами, творчі завдання.

Під час вивчення курсу активно використовуються інтерактивні методи (при веденні лекцій та семінарських занять) та проблемно-пошукові методи навчання (як при веденні аудиторних занять, так і при організації самостійної роботи студентів).

Що стосується методів стимулювання і мотивації навчання, то досвід підтверджує ефективність навчальних дискусій.

5. Форми контролю

Методи поточного контролю: поточне тестування, індивідуальне опитування, фронтальне опитування, перевірка домашніх завдань, перевірка індивідуальних завдань.

Методи модульного контролю: письмова контрольна робота, підсумкове тестування.

6. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи $R_{НР}$	Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$	Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$	Підсумкова атестація (екзамен чи залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100
35	35	70			30	100

Примітки. 1. Відповідно до «Положення про кредитно-модульну систему навчання в НУБіП України», затвердженого ректором університету 03.04.2009 р., рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)ЗМ} \cdot K^{(1)ЗМ} + \dots + R^{(n)ЗМ} \cdot K^{(n)ЗМ})}{K_{Дис}} + R_{ДР} - R_{ШТР},$$

де $R^{(1)ЗМ}, \dots, R^{(n)ЗМ}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K^{(1)ЗМ}, \dots, K^{(n)ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{Дис} = K^{(1)ЗМ} + \dots + K^{(n)ЗМ}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{ДР}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{ШТР}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K^{(1)ЗМ} = \dots = K^{(n)ЗМ}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R^{(1)ЗМ} + \dots + R^{(n)ЗМ})}{n} + R_{ДР} - R_{ШТР}.$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{НР}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

2. Згідно із зазначеним Положенням **підготовка і захист курсового проекту (роботи)** оцінюється за 100 бальною шкалою і далі переводиться в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

7. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	----------	--	---

8. Рекомендована література Базова

1. Баталов Э.Я. (2005). Мировое развитие и мировой порядок (анализ современных американских концепций). – М.: Рос. полит. энцикл. – 375 с.
2. Валлерстайн И. (2001). Анализ мировых систем и ситуация в современном мире: Пер. с англ. – СПб.: Универ. кн. – 4 15 с.
3. Дергачев В.А. (2000). Геополитика. – К.: ВИРА-Р. – 448 с.
4. Емельянов Ю. (2000). Рождение и гибель цивилизаций. – М.: Вече. – 544 с.
5. Калуга В.Ф. (2017). Світова політика: від сукупності чинників до цілісного феномену / В.Ф. Калуга // Вісник аграрної історії. – К. : ТОВ Тім-Сервіс. – Випуск 21-22. – 243-248 с.
6. Кальвокоресси П. (2000). Мировая политика после 1945 года: В 2 кн. – М.: Междунар. Отношения. – 464 с.
7. Коваленко А.О. (2002). Політичний аналіз і прогнозування. – К.: Наук. світ. – 201 с.
8. Колісніченко Р.М. (2017). Глобалістична свідомість людства: політологічний аналіз : монографія / Р.М. Колісніченко ; [Міжрегіон. акад. упр. персоналом]. – Київ : Персонал. – 421 с.
9. Косолапов Н.А. (2005). Мировая политика как явление и предмет науки (К дискуссии на страницах «Полиса» и «Международных процессов»). – Полис. Политические исследования. – № 6. – С. 92-100.
10. Крушинський В.Ю. (2007). Міжнародні відносини та світова політика, 1945-1980 : навч. посіб. для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закл. / В.Ю. Крушинський, В.А. Манжола. – К. : Либідь. – 191 с.
11. Лебедева М.М. (2004). Мировая политика: Учебник для вузов / М. М. Лебедева. – М.: Аспект Пресс. – 351 с.
12. Мировая политика: теория, методология, прикладной анализ (2005). / Отв. ред. А.А. Кокоши, А.Д. Богатуров. – М.: Ком Книга. – 432 с.
13. Михайлов Т. А Эволюция геополитических идей. – М.: Весь мир, 1999. – 184 с.
14. Міжнародні відносини та світова політика (2010) : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.Ю. Крушинський та ін. ; за ред. В.А. Манжоли ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київський університет. – 863 с.
15. Многоликая глобализация (2004). / Под ред. П. Бергера, С. Хантингтона: Пер. с англ. – М.: Аспект Прес. – 379 с.
16. Недбай В.В. (2015). Світова політика сучасності : навч. посіб. для студентів ВНЗ, що навчаються за спец. "Міжнародні відносини" / В.В. Недбай ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв : Швець В.Д. – 237 с.
17. Панарин А.С. (2003). Искушение глобализации. – М.: Эксм. – 416 с.
18. Панарин А.С. (2003). Стратегическая нестабильность в XXI веке. – М.: Алгоритм. – 560 с.
19. Радимен Вільям. (2013). Пług, мор і нафта: як людство здобуло контроль над кліматом / Вільям Радимен ; пер. з англ. Тараса Цимбала. – Київ : Ніка-Центр. – 271 с.
20. Римский клуб. История создания, избранные доклады и выступления, официальные материалы / Под ред. Д. И. Гвишиани. – М., 1997.
21. Сарнацький О.П. (2015). Міжнародні відносини та світова політика (пер. пол. XVII ст. – 1918 р.) : навч. посіб. / О.П. Сарнацький. – Запоріжжя : Інтер-М. – 397 с.
22. Сенченко М.І. (2003). Латентні структури світової політики. Нариси з конспірології. – К.: МАУП. – 312 с.
23. Современные международные отношения: Учебник / Под ред. А. В. Торкунова. – М.: Рос. полит. энцикл., 2000. – 584 с.
24. Суліма Є.М. (2012). Сучасна глобалістика: політика, освіта і культура / Є. Суліма, М. Шепелев. - [2-ге вид.]. – Київ : Леся. – 631 с.

25. Теорія міжнародних відносин. (2016). Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М.П. Требін та ін.] ; за ред. проф. М.П. Требіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2016. – 538, [1] с.
26. Тишкун Ю.Я. (2014). До проблеми змістового наповнення терміна «світова політика»/ Ю. Тишкун // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – Львів: Львівська політехніка, 2014. – Вип. 26. – С. 38-44.
27. Тишкун Ю.Я. (2016). «Світова політика» і «міжнародні відносини»: співвідношення понять / Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики: Матер. III-ї регіон. наук.-теорет. конф. (Львів, 24 бер. 2016 р.). – Львів, НУ ЛП. – С. 37-41.

Допоміжна (9а)

1. Арон Р. Мир і війна міжнаціями. – К.: Юніверс, 2000. – 688 с.
2. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М.: Междунар. отношения, 1999. – 256 с.
3. Гай-Нижник П.П. (2017). Росія проти України (1990-2016 рр.): від політики шантажу і примусу до війни на поглинання та спроби знищення / П.П. Гай-Нижник ; Дипломат. акад. України при М-ві закордон. справ України. – Київ : Леся. – 331 с.
4. Гамаш Джеральд Лі. (2001). Людський фактор та ергономіка: (вступний курс) / Д.Л. Гамаш, П. І. Бідюк. – К. : Корнійчук. – 277 с.
5. Гололобов Д.В. (2004). Акціонерне об'єднання проти акціонера : протидія корпоративному шантажу / Д. В. Гололобов. – 2.изд., стер. – М. : Юстицинформ. – 309 с.
6. Гончар Б.М. (2004). Геноцид / Б.М. Гончар, М.М. Гнатівський // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л.В. Губерський (голова) та ін. – К: Знання України. – Т.1 – 760с.
7. Джеймс Мейс про український геноцид 1933 року і його наслідки для сучасного суспільства (2013) / В. Гудзь // Українознавчий альманах. – Вип. 11. – С. 24-27.
8. До питання про витоки геноциду українства в 1932-1933 роках / В. Сергійчук // Народна творчість та етнологія. – 2016. – № 1. – С. 11-18.
9. Дятлов Виктор Иннокентьевич (2010). "Желтая опасность" как орудие "мирового еврейского заговора": на границе "великих ксенофобий"// Азиатская Россия: сб. науч. ст. – Иркутск. – С. 313-329
10. Жумагулов Б.Т. (2015). Человеческий фактор : хроники министра / Бакытжан Турсынович Жумагулов. – Алматы. Т.1. – 2015. – 278 с.; Т. 2 : Избранные статьи, интервью, выступления. – 2015. – 447 с. ; Т. 3 : Избранные статьи, интервью, выступления. – 2015. – 415 с.
11. Залізняк Л.Л. (2006). Україна в колі світових цивілізацій – К.: Т-во «Знання» України. – 96 с.
12. Калуга В.Ф. (2018). «Конструкція» людини з точки зору функціонального підходу до розрізнення її колективного та індивідуального начал / Філософія публічного управління. Науково-практичний журнал. – № 2, 2018. – с. 13-19. [Електронний ресурс] / В.Ф. Калуга – Режим доступу : <https://ipk-education.com/wp-content/uploads/2019/06/zhurnal-2-2018-1.pdf>
13. Калуга В.Ф. (2018). Суть феномену «людський фактор» і що за ним може критися / В.Ф. Калуга // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Гуманітарні студії». – № 280, – с. 101-106.
14. Калуга В.Ф. (2005). Від примату держави до відкритої політики: особливості розгортання «світової політики» / В.Ф. Калуга // Молода нація. Альманах. – К.: «Смолоскип». – № 3(36). – С. 108-124.
15. Козицький Андрій. (2012). Геноцид та політика масового винищення цивільного населення у ХХ столітті (причини, особливості, наслідки). Посібник для студентів вишів рекомендований МОН, молоді та спорту України. – Львів, «Літопис». – 217 с.
16. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика. – К.: ФАДА ЛТД, 2001. – 224 с.

17. Леонтьев В. Экономическое эссе. Теории, исследования, факты и политика: Пер. с англ. – М.: Политиздат, 1990. – 415 с.
18. Лукашевич В.М. Глобалистика: Учеб. пособие. – Львов: Новый свет-2000, 2004. – 392 с.
19. Моисеева Л.А. История цивилизаций. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – 416 с.
20. Нэсбитт Д., Эбурдин П. Что нас ждет в 90-е годы. Мегатенденции. Год 2000: десять новых направлений на 90-е годы: Пер. с англ. – М., 1992.
21. Поздняков Э.А. Политика и нравственность. – М.: Прогресс, 1995. – 112 с.
22. Ревякин А.В. История международных отношений в Новое время: Учеб. пособие. – М.: Рос. полит. энцикл., 2004. – 264 с.
23. Репіна Л.П. (2007). Националізм в мировій історії / Л.П. Репіна, С.В. Соколовський // Видавництво – М.: Наука. – 601 с.
24. Системная история международных отношений: В 4 т. События и документы. 1918-2003 / Под ред. А.Д. Богатурова. – М.: Научно-образовательный форум по международным отношениям, 2003. – 720 с.
25. Ткаченко В.М. Україна на межі цивілізацій. – К., 1995.
26. Тойнбі А.Дж. (1995). Дослідження історії: У 2 т. – К.: Основи. – 386 с.
27. Толстов С. Загальні критерії та методологічні виміри системи міжнародних відносин // Дослідження світової політики: Зб. наук. праць. Вип. 29 / Відп. ред. Є. Є. Камінський. – К.: Ін-т світової економіки і міжнар. відносин НАН України, 2004. – С. 3. – 27.
28. Хижняк І.А. Міжнародний вимір сучасної глобалістики // Дослідження світової політики: Зб. наук. праць. Вип. 29 / Відп. ред. Є.Є. Камінський. – К.: Ін-т світової економіки і міжнар. Відносин НАН України, 2004. – С. 28-45.
29. Хонин В.Н. Теория международных отношений. Часть общая. – Академ-Пресс, 2005. – 453 с.
30. Фукуяма Ф. Конец истории? // Философия истории: Антология. М., 1995.
31. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки мифологии мировой истории. – М., 1993.
32. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991.

10 Інформаційні ресурси

1. [http:// www.mon.gov.ua/](http://www.mon.gov.ua/)-сайт Міністерства освіти і науки України
2. <http://www.mfa.gov.ua/>-веб-сайт Міністерства закордонних справ України
3. <http://www.aries.eu.int/>-європейські інформаційно-аналітичні центри
4. <http://www.un.org/>-сайт ООН
5. <http://www.unesco.org/>-сайт ЮНЕСКО
6. <http://www.cia.org/>-сайт ЦРУ
7. <http://www.europa.eu.com/>-сайт ЄС
8. <http://www.cnn.com/>-новини CNN
9. <http://www.reuters.com/>-сайт Рейтерс
10. <http://www.search.global.epnet.com/>-електронний формат наукових журналів
11. <http://www.bbc.co.uk/ukrainian/>-українська служба BBC
12. <http://www.eurasia.org.ru/>-європейські інформаційно-аналітичні центри
13. <http://www.garant.ru/>-правові інформаційні системи Росії
14. <http://www.inf.kiev.ua/>-ділова Україна
15. <http://www.infoart.ru800/misc/news/obzori.htm/>-огляд преси
16. <http://www.isi.gov.uk/>-матеріали ЄС і РЄ
17. <http://el.visit.net/>-каталог українських Web-ресурсів
18. <http://weblist.gu.net/>-каталог українських Web-ресурсів
19. <http://www.security.com.ua/>-інформація про новітні розробки в галузі технології систем безпеки інформації в Україні та за кордоном
20. http://esu.com.ua/search_articles.php?id=35506
21. <http://www.vokrugsveta.ru/encyclopedia/index.php?title=%D0%90%D1%84%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0>

22. https://studme.com.ua/128005285842/politologiya/novye_twitternye_revolyutsii_blizhnem_vosto_ke_severnoy_afrike_kak_predlog_dlya_vneshney_geopoliticheskoy.htm
23. https://studme.com.ua/151306165893/politologiya/geopoliticheskaya_nestabilnost_afriki.htm

11. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма.
2. Конспект лекцій.
3. Матеріали до практичних занять та самостійної роботи студентів.
4. Критерії оцінки успішності студентів.
5. Перелік контрольних питань за кожним із змістовних модулів дисципліни, які виносяться на підсумкову форму контролю - залік.
6. Нормативні джерела, підручники, навчальні посібники, наукова література (монографії, наукові статі, збірники наукових праць), визначені у списку рекомендованої літератури.
7. Інформаційні ресурси (інтернет-сайти наукових установ, он-лайн версії наукових журналів).

12. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Засоби інституалізації та шляхи реалізації світової політики

Тема лекційного заняття 1. Світова політика як феномен сучасного світу

Явище світової політики як предмет наукового дискурсу та в контексті стратегічних досліджень. Світова політика як механізм інтеграції людства. Світова політика як новий якісний стан упорядкування міжнародного середовища. Закони міждержавних взаємодій. Рівні аналізу світової політики. Цілі та рівні світової політики. Співвідношення світової політики та зовнішньої політики; міжнародної політики; міждержавної політики; наднаціональної політики; мультинаціональної політики; транснаціональної політики. Методи здійснення світової політики. Суб'єкти світової політики, їх характеристики, принципи активності, ключові цілі та сукупність аргументів, направлених на виправдання активності.

Тема лекційного заняття 2. Феномени людства та політики, їх зв'язок. Людина як політична істота

Людство як ключовий фактор існування людини та унікальний елемент буття. Людство як єдине глобальне утворення, нова геологічна сила. Принципи та закономірності існування людства, механізми і засоби інтеграції людства. Політика як феномен культурного існування множинної істоти та механізм упорядкування спільного простору існування суб'єктів взаємодії. Соціальний, інституціональний та функціональний суб'єкт політики, їх характеристика та особливості. Політична культура як частина загальнолюдської культури та фактор, що визначає особливості спільного існування. Типи політичної культури. Модернізм як феномен сучасного існування людства. Поняття і сутність політичної модернізації.

Тема лекційного заняття 3. Ключові віхи історії світової політики

Ключові віхи та поворотні моменти в історичному поступі людства. Досягнення балансу сил як принципова мета діяльності держав з найдавніших часів. ХІХ ст. як вершина розквіту системи рівноваги сил. Проміненти від політики про систему рівноваги сил. Криза соціально-економічного колоніалізму, її причини та наслідки. Перша хвиля деколонізації, особливості її протікання та наслідки. Бандузька конференція країн Азії та Африки. Ідея «Третього світу», її втілене відображення в світовій політиці. Становлення руху афро-азіатської солідарності. Друга й третя хвилі деколонізації. Становлення ідеології та практики Руху неприєднання. Еволюція Руху неприєднання у 60–70-ті роки. Еволюція Руху неприєднання у 80–90-ті роки. Ідеї «світового уряду», «золотого мільярда» як певні орієнтири світової політики.

Тема лекційного заняття 4. Методи, принципи і підходи до формування та здійснення світової політики

Світова політика як сукупність поточних процесів та подій або як цілеспрямований упорядкований процес. Підходи до реалізації регіональної і світової політики, їх особливості, сильні та слабкі сторони. Світоглядні доктрини. Шовінізм як спосіб демонстрації переваги однієї природної групи над іншими природними групами. Ксенофобія. Націоналізм, його різновиди. Расизм, семітизм. Космополітизм. Патріотизм. Геноцид як метод знищення природних груп. Інші моделі міжетнічного та міжрасового співіснування. Явна та прихована колонізація. Ойкуменізм, його природа та ідеологічне підґрунтя. Характеристики стійких природних утворень та відмінності між ними. Нація. Етнос. Народ.

Тема лекційного заняття 5. Соціальні потрясіння як інструмент світової політики, їх різновиди, причини та джерела

Соціальні потрясіння, їх природа, різновиди та функції в існуванні людини, людства та світовій політиці. Джерела та пускові механізми соціальних потрясінь. Особливості тих чи інших соціальних потрясінь. Революції як механізм реконструювання етнічних держав та засіб ведення підривної боротьби за вплив в регіоні. Тероризм як засіб нав'язування тих чи інших проєктів або спосіб протидії обмеженого ресурсами суб'єкта по відношенню до держави. Найпотужніші та такі, що суттєво вплинули на історичний поступ соціальні потрясіння.

Тема лекційного заняття 6. Світова політика у світлі конспірології та нетрадиційного знання

Конспірологічний елемент міжнародних відносин. Причини і підстави, що породжують змови. Відмінності між домовленістю та змовою. Відкриті та засекречені домовленості. Таємні та напівтаємні організації, їх роль і функції у світовій політиці. Причини виправданого засекречування домовленостей та відповідної інформації. Чинники та фактори, пов'язані з утаємниченням, що визначають поведінку політичних лідерів на світовій арені. Проблема світового уряду. Проблема домінанти окремої групи споріднених представників на світовій арені. Фактор ймовірних контактів з позаземним розумом, отримання технологій та наявності певних домовленостей у світовій політиці.

Підстави виокремлення «лженаук» та публічного відмежування від них у політиці і суспільному існуванні. Особливості предметів дослідження або оперування лженаук. Астрологія, нумерологія, хіромантия тощо. Історичні свідчення активного звернення до нетрадиційного знання державних діячів та політиків. Роль передбачень і віщувань у діяльності політиків. Проблема достовірності пророцтв та оперування пророцтвами заради досягнення певних (політичних) цілей. Доісторичні артефакти.

Тема лекційного заняття 7. Людський чинник та/або суб'єктивний фактор у контексті світової політики

Проблема джерела історичного поступу. Проблема розрізнення людського та суб'єктивного факторів. Роль суб'єктивного фактору в здійсненні світової політики. Людський ресурс, його особливості, шляхи застосування та способи контролю і використання людського ресурсу в державних чи приватних інтересах. Роль політичних, економічних та еліт «духу» в протіканні глобальних процесів, формуванні і підтриманні як міжнародних відносин, так і сталого світового порядку. Роль особи в світових процесах. Відмінність поміж політиком та (державним) діячем. Протистояння мас та «вузьких кіл». Феномен соціально-економічного та ментально-культурного паразитизму, його джерела, прояви та проміжні наслідки.

Тема лекційного заняття 8. Політичні рішення, особливості та процедури їх прийняття

Суть та функціональне навантаження рішень, у т.ч. політичних. Умови та обставини, що спонукають до прийняття рішень. Процедури прийняття рішення. Класифікація рішень та їх різновиди. Критерії оцінки ефективності рішень, втілених у життя. Механізми запобігання прийняттю неефективних рішень. Суб'єкти політичних рішень та їх характеристики.

Природа та властивості держави як суб'єкта світової політики; роль транснаціональних корпорацій у світовій політиці

Держава як одиниця міжнародних відносин, її властивості і якості. Спосіб виробництва та рівень соціально-економічного розвитку держави як вирішальний чинник при визначенні її місця в системі міжнародних відносин. Особливості потенціалу держав формувати та підтримувати низку безпекових систем, зокрема екологічної, економічної, інформаційної, а також соціальну стабільність та певну динаміку науково-технічного поступу. Механізми управління державою, їх слабкі місця та точки ризику. Проблема національної безпеки як інтегрована основа виживабельності держави. Національний інтерес, його природа, методи і способи просування національних інтересів на міжнародній арені. Особливості взаємодії держав із різними політичними режимами та іншими характеристиками. Транснаціональні корпорації минулого, історія їх зародження та функціонування. Сучасні транснаціональні корпорації, їх роль і місце у світовій політиці. Корпоратизація життєдіяльності та буття людства як ознака глобалізаційних процесів.

Глобалізація як тенденція світового розвитку

Глобалістика як напрям наукових досліджень та вектор історичного поступу людства. Систематизація та класифікація глобальних проблем, їх головні характеристики, джерела, механізми розв'язання та засоби запобігання ймовірним негативним наслідкам. Політична глобалістика, контраверсійність ідей світової інтеграції та стирання відмінностей між культурними і природно-успадкованими відмінностями етносів та рас. «Предтечі» та теоретичні підвалини глобалістики: внесок В.І. Вернадського та А. Анштайна в утвердження ідеї планетарного мислення. Глобалізм (мондіалізм) як течія суспільно-політичної думки. Особливості першого та другого етапів розвитку глобалістики. Місце і роль корпорацій у просуванні процесу глобалізації. Центри і організації глобалізаційного спрямування. Таємні та закриті організації, їх роль в просуванні глобалізаційних процесів. Римський клуб про загальні загрози. Політичне значення глобалістського алармізму. Третій етап розвитку глобалістики.

Тема лекційного заняття 9. Рушійні сили світової політики; фактор примусу та військової сили у світовій політиці

Феномени війни, торгівлі, релігії, науки і техніки, їх роль у поступі людства загалом та його інтеграції зокрема. Поняття «релігійний фактор». Глобальні релігійні системи. Геополітика світових релігій. Територіальні релігійні системи. Ісламський фактор у міжнародних відносинах. Роль та місце фактору науки в розвитку міжнародних відносин. Наука та технології як засіб міжнародного тиску. Торгівля як рушійний елемент, так званого, прогресу людства. Особливості організації, супроводу і забезпечення міжнародної торгівлі. Геополітика як наука, ключові принципи визначення геополітичних пріоритетів та оцінки геополітичної ситуації тієї чи іншої держави. Роль і місце України в сучасному геополітичному просторі. Україна як учасник сучасних світових міграційних процесів та суб'єкт взаємодії і обміну на рівні людських ресурсів. Проблеми і перспективи розвитку людського потенціалу як в масштабах світу, так і на рівні України. Права та можливості людини як «громадянина світу». Еволюція війни як соціально-політичного явища. Світова війна і світова політика в ядерну епоху в умовах біполярного світу і в постбіполярну епоху. Локальні і регіональні війни в сучасному світі, їх політичне значення і роль у світовій політиці. Суть феномену «примус», точка його докладання. Мілітаризація як метод боротьби за домінанту в регіоні та світі. Схилання до миру. Війна і мир як засоби ствердження, збереження та перерозподілу влади у сфері міжнародно-політичних відносин.

Тема лекційного заняття 10. Конфлікт як спосіб та інструмент здійснення світової політики; дипломатія як інструмент налагодження міжнародно-політичних відносин та взаємодії

Міжнародні конфлікти, особливості їх протікання та джерела. Боротьба «ідей» за простір поширення та за кількість послідовників як причина численних жорстких конфліктів. Методи і засоби вирішення конфліктів. Локалізація конфлікту. Картографування конфлікту. Війна технологій та інновацій. Роль людського фактору в розв'язанні і вирішенні різних проявів конфлікту. Національні та етнічні інтереси і мотиви як фактор міжнародного протистояння та міжетнічної і міжрасової напруги. Національний інтерес як причина конфлікту. Явно несправедливий розподіл доступу до природних та іншого роду ресурсів як підстава для конфлікту.

Тема лекційного заняття 11. Сучасний світовий порядок та його перспективи: експертні оцінки; політичне прогнозування та футурологія

Експертна оцінка, кількісні методи експертної оцінки. Політичне та стратегічне прогнозування. Майбутнє міжнародних організацій і різного роду союзів. Зміна та мультиризація центрів впливу. Подальше поглиблення інтеграції. Проблема поглинання держав транснаціональними утвореннями.

Змістовий модуль 2. Суб'єкти та перспективи розгортання світової політики

Тема лекційного заняття 12. Фактори розмежування суб'єктів світової політики

Історичне минуле націотворчого етносу. Релігійний (світоглядноформуєчий) фактор як інтегруюче начало. Ідеологія першості або покликаності. Телурократія та таласократія. Геополітичне становище. Наявність природних ресурсів. Розвиток науки і технологій.

Тема лекційного заняття 13. Місце і роль країн «Старої» Європи та Європейського Союзу у світових процесах

Історія формування європейських кордонів та визначення межі між Європою і Азією. Європейський союз, історія його становлення та предтечі. Ключові елементи ідентичності ЄС. Принципи функціонування, механізми регулювання життєдіяльності та інститути ЄС. Перспективи розширення ЄС; трансформації в конфедерацію чи федерацію. Внутрішні протиріччя в ЄС. Центри тяжіння та лідери ЄС. Співвідношення ЄС та НАТО, проблема розбудови спільних європейських збройних сил. ЄС на економічній та геополітичній карті світу: умовні союзники та суперники. Загрози, що постають перед ЄС, та ймовірні шляхи і методи вирішення. Демографічні проблеми ЄС та питання емігрантів. Швейцарія як унікальний анклав на території ЄС, причини і підстави «демонстративного» нейтралітету упродовж близько 300 років. Ключові характеристики країн ЄС.

Тема лекційного заняття 14. США як провідний гравець на сучасній світовій арені

Історія освоєння Північної Америки іммігрантами зі «Старого світу», формування державних утворень на теренах майбутніх США. Ключові характеристики емігрантів (хто, чому і з якою метою переважно іммігрував до Північної Америки). Утворення США, громадянська війна і її наслідки, формування пріоритетів розвитку. Біографія і публічна та непублічна діяльність «батьків» США як основа для аналізу особливостей підвалин державності США. Історія виникнення (становлення) та особливості діяльності таємних та закритих організацій на території США як впливового фактору формування стилю і способу існування американської спільноти загалом, та внутрішньої і зовнішньої політики США зокрема. Основні характеристики і особливості системи управління державою та суспільними процесами у США. Підґрунтя, особливості економічного та соціального розвитку американського суспільства впродовж усієї історії США. Підґрунтя, особливості науково-технічного розвитку американського суспільства впродовж усієї історії США. Особливості зовнішньополітичної активності США, конкуренція за світову гегемонію. Ключові аспекти міжнародної діяльності

США. Характеристика та особливості відносин США з провідними світовими гравцями: ЄС, Росія, Китай, а також в країнами латинського регіону, Африки, Азії, Тихоокеанського регіону. Прогнози щодо ситуації США (внутрішня ситуація, місце і роль у світовій політиці) у середньостроковій (2025-2030 рр.) та довгостроковій (до 2050 р.) перспективі.

Тема лекційного заняття 15. Провідні світові гравці на теренах Азії, особливості їх політичної активності на міжнародній арені

Загальна характеристика Азійського регіону, особливості Близькосхідного, Далекосхідного регіонів та Індостану. Китай як провідний суб'єкт світової політики та міжнародних відносин: ключові характеристики, у т.ч. політичні, соціально-економічні, демографічні, а також культурні та ментальні особливості народу Китаю. Політика Китаю на міжнародній арені: союзники, конкуренти, провідні інтереси та напрямки активності. Японія в політичному калейдоскопі світу: місце, роль, ключові напрямки міжнародної активності. Так звані «Азійські тигри»: причини і шлях їх активного економічного зростання та роль у світовій політиці. Індія як об'єкт та суб'єкт світової політики і міжнародних відносин: ключові характеристики. Місце і роль Ірану у світовій та регіональній політиці, причини і підстави соціально-політичної напруги в Ірані та навколо нього. Арабський світ у світовій політиці, причини непорозуміння та підстави для єдності країн арабського світу. Місце, роль та потенціал Ізраїлю у світовій політиці і міжнародних відносинах. Проблема єврейства у світових масштабах. Соціально-політична карта Азії у короткостроковій та середньостроковій перспективах (через 10-15 та 20-25 років відповідно): прогнози з огляду на ключові тенденції.

Тема лекційного заняття 16. Російська Федерація на політичній карті світу

Суть та історія становлення і модернізації феномену «Росія» від Московії до сьогодення. Проблема встановлення історичної правди навколо походження та культурного поступу слов'ян загалом та росіян зокрема. Формування Російської імперії, особливості трансформації в Радянський Союз, згодом у сучасну Російську Федерацію. Роль і місце Росії у континентальній та світовій політиці і міжнародних відносинах від часів Петра I до революції. Революції в Росії, їх причина, рушійні сили та наслідки. Роль Радянського Союзу у II Світовій війні, сучасна російська інтерпретація та дискурс. Радянський Союз в умовах двополярного світу, основні прерогативи міжнародної активності. Причини та процес розпаду Радянського Союзу, наслідки розпаду для колишніх радянських республік, у т.ч. України та Росії, а також для світової спільноти. Сучасна світова політика та міжнародна активність Російської Федерації, ключові напрямки і сфери інтересів. Роль Російської Федерації в регіональних конфліктах. Російська Федерація як джерело нестабільності і збройних конфліктів у пострадянських країнах, у т.ч. в Україні. Ключові характеристики сучасної Росії, що формують національну ідентичність росіян. Ключові державні діячі, політичні постаті та/або лідери громадської думки Росії упродовж усього її історичного існування. Прогнози щодо ситуації Російської Федерації (внутрішня ситуація, місце і роль у світовій політиці) у середньостроковій (2025-2030 рр.) та довгостроковій (до 2050 р.) перспективі.

Тема лекційного заняття 17. Країни, що (успішно) розвиваються, їх «вага» на світовій арені. Проблеми відсталості країн

Тема лекційного заняття 18. Міжнародні та регіональні організації, їх роль у світовій політиці

Центри світових релігій, їх роль і місце світовій політиці та міжнародних відносинах. Регіональні утворення та союзи, принципи і цілі їх діяльності. Міжнародні організації, їх декларативні та дійсні функціональні навантаження. Принципи та суб'єкти управління діяльністю міжнародних організацій. «Приватизовані» квазіміжнародні організації, їх дійсне функціональне навантаження та особливості функціонування.

Тема лекційного заняття 19. **Роль і місце України у світовій політиці**

Тема лекційного заняття 20.

Тема лекційного заняття 21. **Проблеми безпеки та контролю над рівнем озброєнь**

Співвідношення національної, регіональної та міжнародної безпеки. Еволюція підходів до проблеми безпеки. Еволюція співвідношення елементів безпеки: зростання ролі та значення невійськових факторів. Регіональна безпека. Проблема “центрів сили” у світовій політиці. Поняття міжнародної стабільності. Статична та динамічна стабільність. Базове формулювання категорії “центр сили”. Проблеми ліквідації біполярності. Протилежність процесів на глобальному і регіональному рівнях як характерна ознака сучасних міжнародних відносин. Проблеми взаємовідношення всього комплексу центросилових чинників з обмеженою їх кількістю. Вивчення джерела загрози та необхідні дії щодо забезпечення безпеки.

Тема лекційного заняття 22.

Тема лекційного заняття 23. **Сепаратизм та етнічні питання як об’єкт політичного аналізу**

Тема лекційного заняття 24. **Демографічні проблеми; глобальні міграції, їх ключові причини**

Демографічні проблеми сучасного світу. Фактори, які визначають особливості демографічних процесів. Механізми та засоби управління демографічними процесами. Особливості, масштаби та рушійні сили міграційних процесів в сучасному світі. Боротьба та взаємодія культур і традицій. Обставини та умови становлення і, навпаки, розмивання етнічної, національної чи іншої групової ідентичності. Проблеми мовної політики. Особливості менталітету народів як фактор міжнародних відносин.

Тема лекційного заняття 25. **Енергетична та екологічна складові світової політики**